

HSB – där möjligheterna bor

Sveriges Arkitekter

ÅRETS ARKITEKTURKOMMUN 2022

Landskrona, bostäder Norra Borstahusen.
Arkitektkontor: Jakobsson Pusterla | Foto: Morgondoppet.se

INNEHÅLL

Bakgrund	3
Kort beskrivning	4
Arkitekternas bedömning	4
Byggande, administrativa rutiner och lagefterlevnad	6
Årets arkitekturkommun	7
Vinnare av Årets arkitekturkommun	8
Ortsanalyser	10

Karlstad, bostäder inre hamnen.
Arkitektkontor: Tengbom | Foto: Felix Gerlach

BAKGRUND

Arkitektur är en ständigt aktuell samhällsfråga, men just nu kanske mer aktuell och angelägen än på länge. Våra samhällen förändras, inte minst på grund av en snabb urbanisering, ett stort behov av bostäder och ett akut behov av att minska byggandets klimatpåverkan. Varje dag påverkas vi allihop av arkitekturen – vår livsmiljö.

Det är i kommunerna det händer. De har en nyckelroll för att möjliggöra bostadsbyggandet och att se till att det vi bygger blir så bra som möjligt. Utmaningen är inte endast att bygga många bostäder, utan även att utforma våra framtida städer och livsmiljöer i vilka vi inte bara ska bo, utan även leva, trivas och må bra.

För att uppmärksamma betydelsen av att kunna arbeta både med att klara bostadsförsörjningen och samtidigt bygga en så attraktiv och hållbar stad eller livsmiljö som möjligt, med ambitioner för en minskad klimatpåverkan, har HSB Riksförbund och Sveriges Arkitekter tagit fram ett index som mäter vilken kommun som arbetar bäst med dessa frågor. Arbetet med att ta fram underlag och genomföra undersökningen som utmärkelsen Årets arkitekturkommun bygger på, utförs av det oberoende undersöknings- och analysföretaget Evimetrix.

KORT BESKRIVNING

Utmärkelsen Årets arkitekturkommun bygger på två olika komponenter. Den första är ett index som är skapat utifrån en enkätundersökning riktad till Sveriges arkitektkår. I enkätundersökningen har arkitekterna ombetts bedöma dialogklimatet mellan kommunen och arkitekterna samt även arkitekturkompetensen i kommunen, det vill säga hur kommunen arbetar för att utveckla arkitektoniska värden med mera. Den andra komponenten i utmärkelsen bygger på offentlig statistik. Här värderas landets kommuner utifrån förmågan att planera byggande ställt i relation till befolkningsutvecklingen, hur väl planerna realiserar men också hur väl kommunerna lever upp till lagkrav vad gäller riktlinjer för markanvisningar, översiktsplanering med mera.

Den offentliga statistiken är hämtad från SCB:s register rörande befolkning, boende och byggande. Vidare har vi använt uppgifter från Boverkets Bostadsmarknadsenkät för att studera hur kommunernas administrativa rutiner fungerar och hur de lever upp till olika lagkrav rörande planering, boende och byggande. Från 2020 har vi även inkluderat aspekter på kommunernas hållbarhetsarbete. Bedömningen av denna aspekt tar sin utgångspunkt i om den enskilda kommunen är medlem i föreningen Klimatkommunerna men också om kommunen ställer klimatkrav på byggmaterial i sina upphandlingar av byggprojekt.

Genom att använda en kombination av både professionens syn på hur samarbetet och dialogen fungerar och olika mått på kommunernas faktiska arbete utifrån offentlig statistik, får vi ett flerdimensionellt perspektiv på kommunernas arbete med bostadsplanering, byggande och arkitektur. Detta flerdimensionella perspektiv ger utmärkelsen Årets arkitekturkommun.

ARKITEKTERNAS BEDÖMNING

Under sommaren har en enkätundersökning skickats ut till yrkesverksamma medlemmar i Sveriges Arkitekter. Sysselsatta i privat sektor har – om de i sin yrkesutövning har kontakt med kommuner – fått bedöma fem olika kvaliteter vad gäller de kommuner de har kontakt med. Sysselsatta i kommuner har fått bedöma den egna kommunen utifrån fyra olika aspekter.

Totalt har 981 arkitekter besvarat undersökningen. I genomsnitt har varje respondent givit omdöme om drygt 2,3 kommuner, vilket gör att vi har strax över 2 200 omdömen om landets kommuner. Antalet arkitekter som svarat är nästan 200 fler än året innan och antalet

kommunkontakter har i genomsnitt ökat från 2,0 till 2,3 kontakter per respondent. Totalt finns omdömen om 236 av landets 290 kommuner. Det ska dock framhållas att en del – främst små kommuner – endast fått enstaka omdömen och dessa redovisas inte.

Den totala rankingen utifrån arkitektkårens omdömen omfattar likt förra året 75 kommuner som enligt vår mening har ett rimligt antal svar för att kunna bedömas. Dessa kommuner svarar för drygt 80 procent av landets bostadsbyggande de senaste fem åren.

Syftet med undersökningen är att fånga arkitekternas bedömning av arkitekturkompetensen i kommunerna, dialogklimatet och kommunernas strategiska arbete med arkitektoniska värden.

Följande frågeställningar har arkitekter i privat sektor ombetts bedöma:

- Arkitekturkompetensen i kommunen.
- Bemötandet från kommunens personal.
- Kommunens engagemang för att utveckla de arkitektoniska värdena.
- Kommunens nytänkande och vilja att pröva nya lösningar.
- Dialogklimatet mellan er och kommunen.

De kommunanställda arkitekterna har bedömt följande kvaliteter:

- Kommunen har ett stort engagemang för att utveckla de arkitektoniska värdena.
- Kommunen ser plan- och bygglovsfrågor som en strategisk fråga för kommunens utveckling.
- Kommunen anser att arkitektoniska värden är väsentliga i plan- och bygglovsarbetet.
- Kommunen är nytänkande och har en vilja att pröva nya lösningar.

Bedömningen har gjorts på en 9-gradig svarsskala och resultatet har därefter räknats om till ett indexvärde på skala 0–100. Där svaret 1 är 0 och svaret 9 motsvarar 100.

Indexvärdena totalt ser ut som nedan:

	2022	2021	2020	2019	2018	2017
Arkitekturkompetensen i kommunen	61	61	61	61	61	56
Bemötandet från kommunens personal	69	69	70	70	68	67
Kommunens engagemang för att utveckla de arkitektoniska värdena	63	63	64	63	64	61
Kommunens nytänkande och vilja att pröva nya lösningar	60	60	60	60	61	58
Dialogklimatet mellan er och kommunen	68	69	70	69	69	66
Privat sektors omdöme Index	64	65	66	65	65	62

	2022	2021	2020	2019	2018	2017
Kommunen har ett stort engagemang för att utveckla de arkitektoniska värdena	78	74	71	71	67	68
Kommunen ser plan- och bygglovsfrågor som en strategisk fråga för kommunens utveckling	81	79	78	77	74	76
Kommunen anser att arkitektoniska värden är väsentliga i plan- och bygglovsarbetet	78	75	73	73	68	67
Kommunens nytänkande och vilja att pröva nya lösningar	73	72	71	70	67	69
Kommunanställdas omdöme Index	77	75	73	73	69	70

De två delarna har vägts ihop till det sammanslagna totalmättet "Arkitekternas bedömning Index" som i årets undersökning får värdet 69. Det sammantagna resultatet blir något lägre i år jämfört med förra året. Detta beror på att de privatanställda arkitekterna genomgående satt något lägre betyg (även om det bara är med några tiondelar) jämfört med förra året. De privatanställda arkitekterna är betydligt fler än de kommunanställda, vilket gör att deras inverkan på det sammantagna resultatet väger tyngre än de kommunanställdas bedömningar.

Värt att notera är att sysselsatta i privat sektor över tid värderar undersökta kvaliteter på en tydligt lägre nivå än de kommunanställda. Skillnaderna i resultat inom respektive grupp av arkitekter är förhållandevis små i årets undersökning. Det kan dock konstateras att resultaten trendmässigt verkar stiga bland kommunanställda arkitekter. De privatanställda arkitekterna ger emellertid i princip oförändrade betyg på kommunernas arbete de senaste åren.

BYGGGANDE ADMINISTRATIVA RUTINER OCH LAGEFTERLEVNAD

Det andra indexet ska belysa hur kommunerna skapar förutsättningar för byggande och hur väl detta motsvarar behoven men också i vilken utsträckning kommunen antagit riktlinjer för byggandet, har vä fungerande rutiner och följer lagar och förordningar.

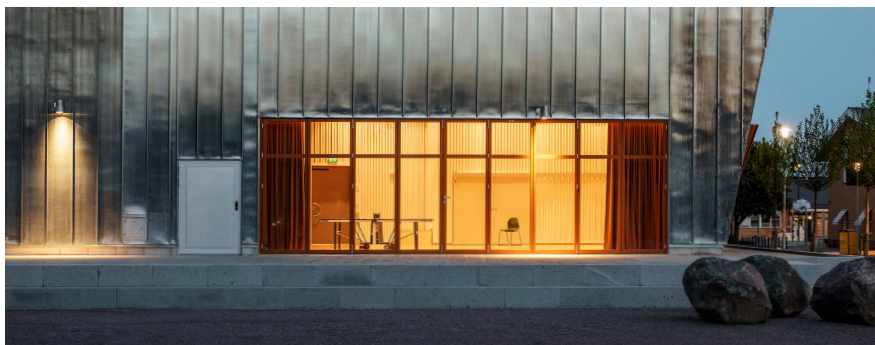
Indexet rörande byggande, administrativa rutiner och lagefterlevnad omfattar åtta olika parametrar som poängsatts. Den maximala poängen som en kommun teoretiskt kunnat uppnå är 26 poäng, vilket då ger Index 100. Växjö är den kommun som uppnått högst poäng (21,2), vilket också gör att Växjö är årets klättrare och återigen finns med bland topp 20. Huddinge och Malmö skuggar Växjö med 21,0 poäng och därefter kommer Stockholm och Örebro som i år får 20 poäng av maximala 26 poäng. Huddinge kommun klarar dock inte en placering på topp 20, vilket förklaras av att arkitektkåren ger svaga omdömen om kommunen.

Följande sju parametrar ingår i indexet:

- Genomsnittligt planerat bostadsbyggande i relation till genomsnittligt flyttnetto 2017–2021.
- Andel påbörjat byggande i relation till planerat bostadsbyggande 2017–2021.
- Balans eller obalans vad gäller boende för unga under den senaste 5-årsperioden.

- Om kommunen antagit riktlinjer för bostadsbyggande och i så fall vilket år.
- Kommunens användning av markanvisningar och uppgift om kommunen antagit riktlinjer för markanvisningar (enligt lag 2014:899).
- Senaste antagande år för översiktsplan (ÖP).
- Om kommunen har en uttalad arkitekturpolicy och en samlad strategi för arkitektur i kommunen.
- Medlemskap i föreningen Klimatkommunerna och om kommunen ställer miljökrav på byggmaterial vid ny- och ombyggnad av egenägda lokaler och bostäder.

Uppgifterna som använts som grund för ovanstående parametrar är hämtade från SCB:s officiella statistik vad avser folkmängd, flyttnetto och påbörjat byggande. Övriga uppgifter är hämtade från Boverkets Bostadsmarknadsenkäter 2017–2022 och från föreningen Klimatkommunerna. Poängsättningen för respektive kommun har omräknats till ett indexvärde på skala 0–100. Rankingen av kommunerna inom detta delindex omfattar landets samtliga 290 kommuner.

Karlstad, Kronoteket | Arkitektkontor: Tengbom | Foto: Felix Gerlach

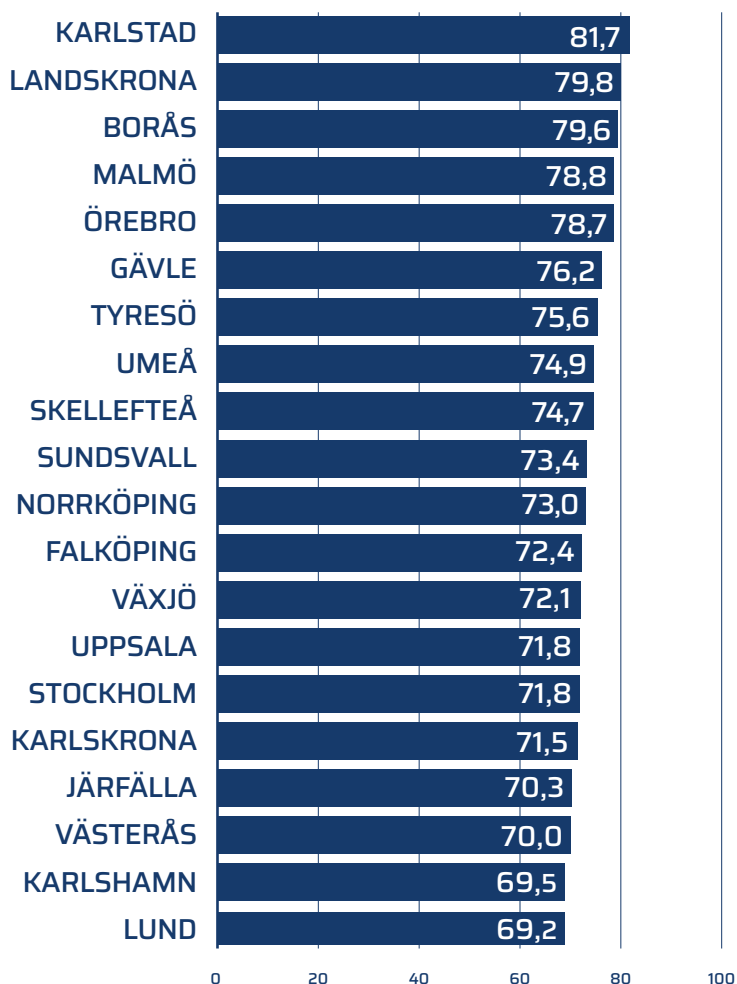
ÅRETS ARKITEKTURKOMMUN

Måttet Årets arkitekturkommun består av de två ovan beskrivna delindexen. Vi har valt att ta fram ett medelvärde för respektive kommun, det vill säga:

Arkitekternas bedömning + Byggande, rutiner och lagar/2

Eftersom vissa kommuner har få svar vad avser bedömningar från arkitektkåren har vi valt att begränsa listan. Detta gör att vi har 75 kommuner som fått tillräckligt med omdömen (minst 6) från arkitektkåren. Årets arkitekturkommun 2022 omfattar således 75 kommuner. Dessa har under den senaste femårsperioden svarat för drygt 80 procent av landets bostadsbyggande.

VINNARE AV ÅRETS ARKITEKTURKOMMUN

Datainsamling och analys: Evimetrix AB
Källor: SCB, Boverket och Klimatkommunerna

Kommentar

Karlstad är Årets arkitekturkommun 2022. Som framkommit av beskrivningen av hur utmärkelsen Årets arkitekturkommun är uppbyggd så räcker det inte bara med att leverera en god service till arkitektkåren eller att ha väl fungerande rutiner, processer och byggande i kommunen. För att komma högst upp behöver kommunen både leverera service och ha väl fungerande rutiner.

Karlstad vann även förra året och försvarar titeln för andra gången, Karlstad har alltså vunnit de tre senaste åren. I år blev det dock tätare mellan ettan och tvåan då Karlstads resultat backat något samtidigt som tvåan Landskrona stärkt sina resultat mycket i år.

Borås kniper tredjeplatsen i år. Den placeringen erhöll Borås även 2019. Förra året kom Borås på en fjärdeplats och året dessförinnan

på en åttondeplats. Sett över tid är nu Borås på en delad femteplats i långtidsrankingen (dvs. placeringsranking över alla år som undersökningen gjorts).

Det är sjätte året som utmärkelsen Årets arkitekturkommun delas ut och det finns nu en del intressanta resultat att följa över tid. Örebro har prenumererat på en pallplats tidigare år men kommer i år först på en femteplats. Över tid är dock Örebro den kommun som har bäst långtidsranking. Tvåa är Malmö som har två podieplatser och aldrig varit sämre än sju. Genom årets andraplats befäster Landskrona sin plats som trea i långtidstabellen. Lund har inga pallplatser men är ändå fyra i långtidstabellen. I år landar emellertid Lund så långt ner som på 20:e plats och för att behålla fjärdeplatsen nästa år behöver sannolikt resultaten stärkas. Borås, Norrköping och Uppsala delar femteplatsen på långtidsrankingen.

Vi kan vidare konstatera att det genomsnittliga resultatet på topp 20 kontinuerligt ökat år för år. 2017 var det genomsnittliga resultatet på topp 20-listan 66,1. Året efter låg genomsnittet på 68,9. Följande år har snittet på topp 20 ökat med en till två betygsenheter per år och ligger i år på 74,2.

En intressant regional observation är att fem kommuner i Skåne-Blekinge placerar sig på topp 20 i år. Förra året var det sex kommuner från de två sydligaste länen, i år har Helsingborg precis hamnat utanför topp 20. Sydsverige är ändå fortsatt väl representerat på topp 20. I Stockholms län är det bara tre kommuner i år som placerar sig på topp 20. Ser man till Mälardalsregionen blir det några kommuner till. Det är dock fortsatt liten representation från kommuner i Väst-sverige och bältet mellan Skåne-Blekinge och Östergötland. Borås finns med på topp 20 och i år även Falköping. I övrigt saknas representation i toppen från kommuner i Halland, Kalmar, Jönköpings och Västra Götalands län. Denna grupp län och kommuner svarar för drygt en fjärdedel av landets befolkning och nyproduktion av bostäder men är alltså nästan inte representerade i denna utmärkelse. Skåne-Blekinge har knappt 15 procent av landets befolkning och bostadsbyggande men är betydligt mer etablerade i arbetet med att utveckla och stärka de arkitektoniska värdena och samarbetet mellan kommun och profession.

Borås, Gröna stråket | Foto: Jacob Sjöman

På nästa sida följer korta ortsanalyser för de kommuner som ligger på topp 20.

KARLSTAD

Karlstad vinner utmärkelsen Årets arkitekturkommun för tredje gången i följd. Karlstad är därmed den första kommun som vunnit tre gånger och dessutom gjort det tre år i rad. Gapet mellan Karlstad och årets tvåa är emellertid mindre än det var förra året.

Framgången för Karlstad är en kombination av att arkitektkåren ger ett mycket gott omdöme samtidigt som delindexet rörande byggande, administrativa rutiner och lagefterlevnad är fortsatt bra om än något svagare än förra året.

Byggande, administrativa rutiner och lagefterlevnad

Karlstad har tidigare varit årets klättrare vad gäller delindexet Byggande, administrativa rutiner och lagefterlevnad. De senaste åren har dock Karlstad legat bland de främsta när det gäller delen som rör byggande, rutiner och lagefterlevnad. Byggandet och planerat byggande är fortsatt på en bra nivå i förhållande till befolkningsutvecklingen och de delar som rör rutiner och processer fungerar fortsatt bra.

Karlstad är medlem i föreningen Klimatkommunerna men ställer inte klimatkrav på byggmaterial. Här finns alltså en potential att stärka resultaten ytterligare. Sammantaget placerar sig emellertid Karlstad först på en delad tionde plats i år vad gäller detta index och den totala poängen minskar något i år jämfört med förra året. Anledningen till detta är att andelen påbörjat byggande i relation till planerat byggande minskat något. Planerat byggande och påbörjat byggande är dock nästan på exakt samma nivå, det vill säga lika mycket påbörjas som planeras.

Arkitektkårens bedömning

Arkitektkårens omdöme om Karlstad ligger i topp, högst av alla kommuner på topp 20. Förra året låg Karlstad näst högst medan kommunen låg högst året dessförinnan. Både privatanställda arkitekter och de kommunanställda arkitekterna ger mycket höga omdömen. Det är arkitektkårens omdöme om Karlstad som skiljer resultatet från tvåan på årets topplista.

Båda kommunerna får mycket höga resultat men Karlstad drar det längsta sträcket med några betygsenheter högre resultat från arkitektkåren.

LANDSKRONA

Landskrona är återigen tvåa i Årets arkitekturkommun. Landskrona är en av de kommuner som stadigt funnits med på topp 20-listan. Första året som utmärkelsen delades ut fick Landskrona för få omdömen från arkitektkåren. Åren därefter har emellertid Landskrona kunnat bedömas och har de senaste fem åren kvalat in på topp 20 med en andraplats som tidigare bästa placering, alltså samma placering som i år.

Byggande, administrativa rutiner och lagefterlevnad

Landskronas poäng inom detta delindex har ökat med två steg. Landskrona delar tiondeplatsen med bland annat Karlstad som vinner utmärkelsen Årets arkitekturkommun 2022. De kvaliteter som stärkts i Landskrona jämfört med förra året är att planerat byggande i relation till flyttnettot stärkts. Vidare är Landskrona numera medlem i föreningen Klimatkommunerna, vilket även det ger ett tillskott i poängskörden.

Arkitektkårens bedömning

Såväl privatanställda som kommunanställda arkitekter ger höga poäng till Landskrona. Samtliga parametrar: arkitekturkompetens, bemötande, engagemang, nytänkande och dialogklimat anses fungera bra. De kommunanställda arkitekterna upplever att det finns ett genuint intresse av att vårda och värna de arkitektoniska värdena. Landskrona kommer på tredje plats av kommunerna på topp 20 vad gäller arkitektkårens bedömning. Det är således här som resultatet skiljer sig åt mot årets vinnare. Det ska dock framhållas att Landskronas resultat är mycket starkt.

8

PLACERING
FÖRRA ÅRET

1

PLACERING
FÖRRA ÅRET

BORÅS

Borås kommer i år på tredjeplats. Borås har legat stabilt på topp 10 de senaste fyra åren med en tredje-, åttonde-, fjärde- och nu åter tredjeplats. Borås uppskattas fortsatt högt av arkitektkåren. Det som förklarar årets placeringsförbättring är att resultatet för byggande, rutiner och lagefterlevnad har stärkts ytterligare något i år samtidigt som arkitektkåren ger ett fortsatt gott omdöme.

Byggande, administrativa rutiner och lagefterlevnad

Byggande, rutiner och lagefterlevnad ges ett bättre omdöme i år jämfört med 2021. Borås placerar sig på en sjätteplats i detta delindex. Förändringen står att finna i att planerat byggande står i bättre relation till långsiktigt flyttnetto än tidigare. Allmänna förklaringar till att Borås ligger högt är annars att Borås är medlem i Klimatkommunerna och ställer klimatkrav på byggmaterial. En ytterligare förklaring är att Borås enligt uppgift har en balans på bostadsmarknaden vad avser bostäder för ungdomar, vilket är ovanligt i många kommuner. I Borås finns emellertid potential att stärka resultatet inom detta index.

Planerat byggande i relation till genomsnittligt flyttnetto har som nämnts stärkts. Påbörjandegraden av planerat byggande är dämot relativt låg. Ska Borås klättra ytterligare mot toppen skulle fler bostadsprojekt behöva startas. Det planerade byggandet i relation till genomsnittligt långsiktig flyttnetto skulle också kunna stärkas. Fler planer och fler starter kan alltså stärka resultaten.

Arkitektkårens bedömning

Arkitektkårens omdöme om Borås kommun är fortsatt mycket bra även om betyget är någon betygsenhet lägre än förra året. 2019 kom Borås högst av alla kommuner vad gäller arkitektkårens bedömningar.

Kommunen placerar sig nu bara på sjundeplats inom detta delindex. Andra kommuner har alltså gått om och upplevs som mer arkitektkunniga, nytänkande och engagerade. Därmed inte sagt att arkitektkåren inte uppskattar det arbete som sker i Borås.

MALMÖ

Malmö klättrar ytterligare en placering, till en fjärdeplats. Malmö är den enda kommunen jämte Örebro som alltid placerat sig på topp 10. Malmö placerar sig därmed på andraplats i den sammantagna rankingen över tid, något före Landskrona.

Byggande, administrativa rutiner och lagefterlevnad

Malmö delar andraplatsen i detta delindex. Kommunen har ett planerat byggande som är väl i takt med genomsnittligt flyttnetto, och får till och med något bättre poäng i år avseende denna kvalitet. Vidare visar statistiken att det planerade byggandet också i stor omfattning omsätts i faktiska byggstarter.

Malmö ges också poäng för medlemskap i Klimatkommunerna och för att man ställer klimatkrav på byggmaterial. Sammantaget ger detta ett något högre resultat jämfört med förra året.

Arkitektkårens bedömning

Arkitektkåren ger sammantaget ett fortsatt gott omdöme om Malmö stads arbete med arkitektur och arkitektoniska värden. Resultatet är några betygsenheter högre än förra året. De kommunanställda ger fortsatt mycket bra omdöme om stadens engagemang för arkitekturfrågor och arkitektoniska värden i plan- och bygglovsprocessen. Även stadens nytänkande och vilja att pröva nya lösningar ges bra omdöme av de kommunanställda arkitekterna.

De kommunanställda ger betyg för undersökta kvaliteter på mellan 80–90 (skala 0–100). De privatanställda arkitekterna ger också goda omdömen om stadens arbete. Resultatet är dock betydligt lägre än från de kommunanställda. Om Malmö ska konkurrera om förstaplatsen i Årets arkitekturkommun behöver – enligt arkitekterna i privat sektor – bemötandet från kommunen stärkas, liksom dialogklimatet och viljan att pröva nya lösningar (nytänkande).

ÖREBRO

För första gången sedan utmärkelsen Årets arkitekturkommun delats ut kommer Örebro på en plats utanför podiet. Första året, 2017, vann Örebro. Året efter kom kommunen trea. De tre åren därefter kom Örebro tvåa. Men i år kommer Örebro först på en femte plats. Det ska dock framhållas att ingen annan kommun uppvisat en så stabil placering i toppen och i långtidsrankingen som Örebro.

Byggande, administrativa rutiner och lagefterlevnad

Örebro har i år stärkt resultatet vad gäller delindexet avseende byggande, rutiner och lagefterlevnad. Örebro kommer trots detta först på en delad fjärde plats (andra plats förra året). Några andra kommuner har alltså ökat tydligt mer än Örebro vad gäller detta delindex. Det som ändå stärks i år är att planerat byggande i relation till genomsnittligt flyttnetto är mer i balans nu än förra året. Detta ger någon poäng till i detta delindex. I övrigt uppfyller Örebro i mångt och mycket de kriterier som bedöms inom ramen för delindexet rörande byggande, rutiner och lagefterlevnad.

Arkitektkårens bedömning

Rutiner och processer har alltså fått ett något högre resultat i Örebro i år. Indexet som visar arkitektkårens bedömning har emellertid backat tydligt, vilket gör att totalpoängen för Örebro backar något. Det som – i jämförelse med andra kommuner i topp – får lite lägre betyg i år är att de privatanställda arkitekterna gett svagare omdöme om arkitekturkompetensen i kommunen, bemötandet från kommunen och hur dialogklimatet fungerar. Om dessa kvaliteter kan stärkas något till nästa år kommer sannolikt Örebro åter kunna ta en podieplats.

2

PLACERING
FÖRRA ÅRET

GÄVLE

Gävle har uppvisat en stigande formkurva de senaste åren och får i år sin bästa placering med en sjätteplats.

Byggande, administrativa rutiner och lagefterlevnad

Resultatet för Gävle är i huvudsak oförändrat jämfört med förra året. Planerat byggande i relation till genomsnittligt flyttnetto är som tidigare ungefär i balans. Men Gävle får inga poäng utifrån bedömning av klimatkrav på byggmaterial etcetera och kommunen är inte heller med i föreningen Klimatkommunerna. Detta gör att Gävle kommer först på en delad sjuttonde plats i detta delindex. Skulle Gävle fått full pott vad gäller dessa kvaliteter hade kommunen kommit på en pallplats i år.

Arkitektkårens bedömning

Omdömet från arkitektkåren är fortsatt bra och något bättre i år jämfört med förra året. Såväl privatanställda som kommunanställda arkitekter ger goda omdömen på ungefär samma höga nivå och för samtliga undersökta frågeställningar.

11

PLACERING
FÖRRA ÅRET

7

TYRESÖ

Tyresö har varit med på rankingen alla år utom ett då antalet svar från arkitektkåren var för litet. Fyra gånger har också Tyresö placerat sig på topp 20 listan.

Byggande, administrativa rutiner och lagefterlevnad

Tyresö har stärkt sitt resultat vad gäller delindexet rörande byggande, rutiner och lagefterlevnad jämfört med förra året. Nivån är fortsatt något lägre än de allra bästa men tydligt bättre än tidigare år. Det som stärkts till i år är bland annat att nya riktlinjer för bostadsförsörjningen och policys rörande arkitekturen i kommunen antagits.

Arkitektkårens bedömning

Arkitektkåren ger sammantaget goda omdömen om Tyresö kommun. Dock finns enligt de privatanställda arkitekterna mer att önska vad gäller arkitekturkompetensen i kommunen och man anser även att bemötandet från kommunens tjänstemän skulle kunna stärkas.

6 PLACERING
FÖRRA ÅRET

8

UMEÅ

Umeå hamnade både 2018 och 2019 på en femtondeplats. De två följande åren landade dock Umeå strax utanför topp 20. I år uppnår Umeå sin bästa placering med en åttonde plats.

Byggande, administrativa rutiner och lagefterlevnad

Den stora förklaringen till att Umeå ökar sitt resultat och kommer på en åttondeplats är att delindexet rörande byggande, rutiner och lagefterlevnad stärkts kraftigt. Umeå har klättrat från en delad plats 70 till en delad sjunde plats i detta delindex. Planerat byggande ligger mer i linje med långsiktigt flyttnetto, byggstarter i relation till planerat byggande likaså. Vidare har även vissa rutiner och processer stärkts och policydokument upprättats och uppdaterats. Umeå kan ytterligare stärka sina resultat genom ett tydligare klimat- och hållbarhetsarbete.

Arkitektkårens bedömning

Arkitektkåren har i år gett något lägre omdöme om Umeå kommun jämfört med förra året. Resultatet är dock mycket gott och det finns inget att anmärka på. Såväl privatanställda som kommunanställda arkitekter ger goda omdömen.

24 PLACERING
FÖRRA ÅRET

SKELLEFTEÅ

Skellefteå har i år tappat några placeringar men är ändå kvar på topp 10. Skellefteå har kunnat bedömas alla år utom ett, men det är endast de två senaste åren som kommunen varit med på topplistan.

Byggnad, administrativa rutiner och lagefterlevnad

Skellefteå har tappat någon poäng vad gäller delindexet byggande, rutiner och lagefterlevnad. Kommunen kommer i år först på en delad femtondeplats i detta delindex. Skellefteå skulle kunna placera sig betydligt högre. Gällande översiktsplan är enligt uppgift drygt 30 år och har inte aktualitetsprövats, vilket ger låga (inga) poäng vad gäller denna kvalitet. Vidare verkar det även saknas tydliga policys för arkitekturen i kommunen.

Arkitektkårens bedömning

Arkitektkåren ger fortsatt mycket goda omdömen om Skellefteå kommuns arkitekturkompetens, bemötande, engagemang, nytänkande med mera. De privatanställda arkitekterna ger höga betyg och även de kommunanställda kommunerna ger goda omdömen om kommunen.

3

PLACERING
FÖRRA ÅRET

SUNDSVALL

Sundsvall har varit med i bedömningsunderlaget alla år utom första året som Årets arkitekturkommun delades ut. Sundsvall har emellertid aldrig tidigare varit med på topp 20-listan. Bästa tidigare placering var plats 23 år 2019. Kommunen har i år stärkt resultaten i båda delindexen men det finns fortfarande en utvecklingspotential.

Byggnad, administrativa rutiner och lagefterlevnad

Delindexet rörande byggande, rutiner och lagefterlevnad har stärkts men den sammantagna poängen är ändå den tredje sämsta bland de kommuner som placerar sig på topp 20. I den totala listan placerar sig Sundsvall först på en delad plats 63. Planerat byggande är i rimlig balans med långsiktigt flytt-netto och även andelen byggstarter i förhållande till planerat byggande. Det som får lite lägre poäng i Sundsvall är att gällande översiktsplan är lite äldre men också att kommunens riktlinjer för bostads-försörjningen har några år på nacken. Vidare är Sundsvall inte medlem i föreningen Klimatkommunerna och har vad vi har kännedom om inte några särskilda miljökrav på byggmaterial. Uppdaterade policydokument och rutiner skulle kunna stärka resultaten betydligt.

Arkitektkårens bedömning

Arkitektkåren – såväl privatanställda som kommunanställda arkitekter – ger mycket goda omdömen om kommunens arkitekturkompetens, bemötande, dialogklimat, nytänkande etcetera. I detta delindex kommer Sundsvall tvåa efter Karlstad och strax före Landskrona.

39

PLACERING
FÖRRA ÅRET

NORRKÖPING

Förra året trillade Norrköping ur topp 20 för första gången. Norrköping har tidigare haft två fjärdeplatser. I år är Norrköping tillbaka på topp 20, vilket framför allt beror på att indexet för byggande, rutiner och lag- efterlevnad har stärkts.

Byggande, administrativa rutiner och lagefterlevnad

Resultatet vad gäller byggande, rutiner och lagefterlevnad har stärkts tydligt i år jämfört med förra året. Skillnaden ligger i de uppgifter kommunen lämnat rörande hur man arbetar med markanvisningar och om man har riktlinjer för markanvisningar. Tidigare år och i år har Norrköping angivit att man använder sig av markanvisningar som instrument och att kommunen har riktlinjer för detta. Förra året angav kommunen att sådana riktlinjer inte fanns och att markanvisningar inte användes, vilket tydligt minskade kommunens poäng. Norrköping skulle kunna nå ännu högre poäng då kommunen inte erhåller några poäng vad gäller de kvaliteter som bedöms rörande klimat- och hållbarhetsarbete.

Arkitektkårens bedömning

Norrköping får på det stora hela ett bra resultat vad gäller arkitektkårens bedömning. De privatanställda arkitekterna menar emellertid att kommunens arkitekturkompetens kan stärkas. Även bemötandet från kommunens tjänstemän och dialogklimatet kan utvecklas ytterligare.

FALKÖPING

Falköping har tidigare inte funnits med på topp 20. Det är också bara andra gången som kommunen alls bedöms i den sammantagna bedömningen av Årets arkitekturkommun. Detta beror på att antalet arkitekter som bedömt kommunen i indexet från arkitektkåren varit för litet de flesta år som utmärkelsen delats ut. Förra året och året dessförinnan var antalet bedömningar för litet för att Falköping skulle bedömas.

Byggande, administrativa rutiner och lagefterlevnad

Falköping har tidigare haft ett relativt bra resultat vad gäller delindexet rörande byggande, rutiner och lagefterlevnad. Så även i år. Resultatet är dessutom i år något bättre än förra året, vilket förklaras av att planerat byggande i förhållande till långsiktigt flytt- netto ligger på en bättre nivå än tidigare. Vidare har Falköping uppgivit att man nu har en balans på bostadsmarknaden för unga, vilket inte varit fallet tidigare. Men det finns en kvalitet som tydligt kan stärkas; andelen påbörjat byggande av det som planerats är på en låg nivå och här får Falköpings kommun en låg poäng. Insatser för att få igång ett ökat bostadsbyggande kan således ge ytterligare poäng i detta index.

Arkitektkårens bedömning

Falköping får ett gott omdöme av arkitektkåren, av både privatanställda som kommunanställda arkitekter. De privatanställda arkitekterna pekar dock på några förbättringsområden. I undersökningen har ställts en fråga om kommunens arkitekturkompetens. Denna kvalitet får ett godkänt betyg men skulle ändå kunna stärkas. En faktor som ges ett aningen svagt betyg är kommunens nytänkande och vilja att pröva nya lösningar. Här ger de privatanställda arkitekterna ett ganska svagt omdöme om kommunens arbete. I övrigt upplevs bemötande, dialogklimat och engagemang för att utveckla de arkitektoniska värdena som mycket bra.

VÄXJÖ

Växjö är den kommun som klättrat flest placeringar av alla kommuner i år. Växjö var tvåa första året som utmärkelsen delades ut, vann andra året och kom sedan på en sjundeplats. Efter det rasade Växjö drygt 40 placeringar och ytterligare några placeringar förra året. Nu har Växjö kommit tillbaka till topp 20, vilket förklaras av förbättringar i båda delindex som bygger upp utmärkelsen.

Byggande, administrativa rutiner och lagefterlevnad

Växjö är i år den kommun som kommer etta (med 21,2 av 26 möjliga poäng) vad gäller delindexet byggande, rutiner och lagefterlevnad. Resultatet har även tidigare varit relativt bra men inte på denna nivå. Flera faktorer har stärkts. Planerat byggande ligger ännu mer i linje med långsiktigt flyttnetto jämfört med tidigare år, påbörjandegraden kan dock stärkas ytterligare. Enligt uppgift har Växjö vidare balans på bostadsmarknaden för unga och har haft det såväl förra året som i år. Den stora förbättringen jämfört med tidigare är emellertid att Växjö har antagit en ny översiktsplan för kommunen, vilket stärker resultatet betydligt.

Arkitektkårens bedömning

Arkitektkåren ger också ett betydligt bättre omdöme om Växjö kommun än de två senaste åren. Här finns dock fortsatt potential att stärka resultaten genom ett utvecklat nytänkande och ökad vilja att pröva nya lösningar.

52 PLACERING
FÖRRA ÅRET

UPPSALA

Uppsala är en av de kommuner som legat stabilt på topp 20-listan med som bäst en fjärdeplats. De senaste fyra åren har dock placeringen pendlat mellan plats 12 och 14.

Byggande, administrativa rutiner och lagefterlevnad

Indexet som rör byggande, rutiner och lagefterlevnad får i år exakt samma poäng som förra året. Resultatet för Uppsala är i år något under genomsnittet för kommunerna på topp 20 och skulle kunna stärkas ytterligare. Det som framför allt ges låga poäng är att planerat byggande i relation till kommunens flyttnetto är lågt. En starkt planläggning men då också en ökad påbörjandegrad av det planerade byggandet skulle kunna stärka resultatet. I övrigt får Uppsala kommun ett bra resultat.

Arkitektkårens bedömning

Arkitektkåren – såväl privatanställda som kommunanställda – ger goda omdömen om kommunen. Det sammantagna resultatet är något högre än förra året. De privatanställda arkitekterna ger likt tidigare år tydligt lägre betyg än de kommunanställda arkitekterna. Resultatet från de privatanställda arkitekterna är dock i huvudsak bra.

13 PLACERING
FÖRRA ÅRET

STOCKHOLM

Stockholm har de fyra senaste åren placerat sig på topp 20 (som bäst på plats 11). De två första åren låg Stockholm långt ner i listan. Men det är i första hand utvecklade rutiner och processer som därefter stärkt resultatet.

Byggande, administrativa rutiner och lagefterlevnad

Stockholm kom etta vad gäller detta index såväl 2020 som 2021. I år kommer Stockholm på en delad fjärdeplats, men med samma poängresultat som förra året. Detta beror på att Växjö, Huddinge och Malmö seglat om Stockholm i bedömningen. Det ska dock framhållas att Stockholm fortsatt har ett mycket bra resultat vad gäller indexet som rör byggande, rutiner och lagefterlevnad.

Arkitektkårens bedömning

Arkitektkårens omdöme är fortsatt relativt svagt. Bland kommunerna på topp 20 ligger Stockholm näst lägst och Stockholms resultat är också lägre än genomsnittet bland de 75 kommuner som har tillräckligt med bedömningar från arkitektkåren för att värderas. Betygsnivån har stärkts jämfört med förra året men nivåerna är fortfarande i många delar svaga. De privatanställda pekar till exempel på att bemötandet och dialogklimatet är ganska dåligt. Men framför allt ger de privatanställda svaga omdömen om kommunens vilja att pröva nya lösningar. Resultaten är i dessa delar ganska lika förra årets resultat.

14

PLACERING
FÖRRA ÅRET

KARLSKRONA

Karlskrona kommun är också en kommun som ofta placerat sig högt på listan. Kommunen har alla år utom ett år hamnat på topp 20.

Byggande, administrativa rutiner och lagefterlevnad

När det gäller indexet som rör byggande, rutiner och lagkrav är resultatet för Karlskrona i år i det närmaste oförändrat. Ska Karlskrona komma ännu högre behövs, vilket noterades förra året, ett arbete för att uppdatera eller aktualitetspröva kommunens översiktsplan. Vidare behöver Karlskrona också tydliggöra sitt klimatarbete, som inte ges några poäng enligt de kriterier som ingår i bedömningen av årets arkitekturkommun.

Arkitektkårens bedömning

Karlskrona får fortsatt ett bra omdöme från arkitektkåren. Resultatet har dock backat ganska mycket i år och det är framför allt de privatanställda arkitekterna som inte är lika positiva som tidigare. Det finns en ganska tydlig tudelning där de kommunanställda arkitekterna ger mycket goda omdömen om kommunens arkitektoniska arbete medan de privatanställda inte upplever att kommunen håller måttet. De privatanställda arkitekterna ger svaga omdömen om bemötandet från kommunens personal, arkitekturkompetensen i kommunen, dialogklimatet, kommunens vilja att pröva nya lösningar och kommunens engagemang för utveckling av de arkitektoniska värdena. Här finns anledning till eftertanke för kommunens tjänstemän och politiker kring kommunens arbete.

9

PLACERING
FÖRRA ÅRET

JÄRFÄLLA

Järfälla är på topp 20 för femte året. Årets sjuttonde plats är något bättre än förra året. Bästa placeringen uppnåddes 2018 då Järfälla kom på en sjätteplats.

Byggande, administrativa rutiner och lagefterlevnad

Järfälla får ett något bättre resultat jämfört med förra året när det gäller indexet avseende byggande, rutiner och lagefterlevnad. Poängen blir något bättre när det gäller hur planerat byggande förhåller sig till långsiktigt genomsnittligt flyttnetto. Järfälla får emellertid en låg poäng utifrån när översiktsplanen är antagen. En aktualitetsprövning eller uppdatering av översiktsplanen skulle stärka bedömningen. Järfälla har dock nya riktlinjer för bostadsförsörjningen i kommunen och detta stärker kommunens poäng.

Arkitektkårens bedömning

De kommunanställda arkitekterna ger tydligt bättre omdöme om Järfälla kommun än de privatanställda arkitekterna. Det ska framhållas att de privatanställda ändå ger goda omdömen. Det som möjligen skulle kunna utvecklas – enligt de privatanställda arkitekterna – är kommunens nytänkande och vilja att pröva nya lösningar.

19

PLACERING
FÖRRA ÅRET

VÄSTERÅS

Västerås har varit med på topp 20 fem av sex år men aldrig blivit bättre än elva.

Byggande, administrativa rutiner och lagefterlevnad

Västerås svaghet ligger likt tidigare år i indexet som rör byggande, rutiner och lagefterlevnad. Det är som Västerås inte kvalade in på topp 20 var det just resultatet inom ramen för detta index som var förklaringen. Det är även i år detta index som håller tillbaka Västerås möjligheter att placera sig högre. Poängskörden är näst sämst bland kommunerna på topp 20. Planerat byggande är förhållandevis lågt i förhållande till långsiktigt genomsnittligt flyttnetto, vilket ger lite lägre poäng än i många andra kommuner. Men det som i första hand håller tillbaka poängskörden är att Västerås enligt uppgift inte har några tydliga riktlinjer för markanvisningar och inte har genomfört några markanvisningar under 2021. Poängen i denna del blir därför noll, vilket i någon mån ändå kompenseras av att Västerås är med bland Klimatkommunerna och i gruppen som ställer klimatkrav på byggmaterial vid ny- och ombyggnad av egna lokaler. Hade Västerås inte varit del av detta klimatarbete så hade kommunen sammantaget kommit långt utanför topp 20 i år.

Arkitektkårens bedömning

Arkitektkåren ger genomgående goda omdömen. Detta gäller såväl kommunanställda som privatanställda arkitekter. Båda grupperna arkitekter bedömer de olika kvaliteterna på ungefär samma höga nivå.

17

PLACERING
FÖRRA ÅRET

KARLSHAMN

Karlshamn har i år tappat många placeringar på topplistan men är fortfarande kvar på topp 20. Detta beror på att arkitektkåren ger goda omdömen om kommunen. Resultatet i det andra delindexet är svagt.

Byggande, administrativa rutiner och lagefterlevnad

Karlshamn skulle placera sig högre om det inte vore för byggande, rutiner och lagefterlevnad. I detta delindex placerar sig Karlshamn i år på en delad plats 92 av landets samtliga kommuner. Karlshamn är därmed sämst i detta delindex bland de kommuner som ligger på topp 20. Det planerade byggandet ligger på en god nivå i förhållande till flyttnettot i kommunen men påbörjandegraden de senaste åren har varit synnerligen låg. Karlshamn har enligt uppgift ingen tydlig arkitekturpolicy eller samlad strategi för arkitekturen i kommunen. Karlshamn är inte heller medlem i Klimatkommunerna och det finns därmed inte heller uppgift om kommunen ställer klimatkrav på byggmaterial. Fler byggstarter, tydligare policys kring arkitekturen och tydligare hållbarhetsarbete skulle kunna stärka Karlshamns resultat.

Arkitektkårens bedömning

Karlshamn är en av de kommuner som ändå får högst omdöme av arkitektkåren. Förra året kom Karlshamn etta i detta delindex, i år placerar sig Karlshamn på en femteplats. Arkitektkåren ger mycket höga omdömen om dialogklimat, nytänkande, engagemang och så vidare. Det finns därmed goda förutsättningar för att stärka Karlshamns placering ytterligare genom ett strukturerat policyarbete. Såväl privatanställda arkitekter som kommunanställda arkitekter ger höga poäng.

7

PLACERING
FÖRRA ÅRET

LUND

Lund har legat stabilt på topp 20 de år som Årets arkitekturkommun genomförts. Som bäst har Lund placerat sig på fjärdeplats. I långtidsrankingen placerar sig Lund också på en god fjärdeplats. Tendensen är emellertid att Lund tappar placeringar år för år.

Byggande, administrativa rutiner och lagefterlevnad

Den främsta svagheten för Lund är indexet rörande byggande, rutiner och lagefterlevnad. Lund får ett något sämre resultat än förra året och tappar även placeringar i detta delindex. Här kommer Lund i år först på en delad plats 35. En tydlig orsak till detta är att planerat byggande i relation till långsiktigt flyttnetto är aningen svagt. Vidare saknar kommunen riktlinjer för bostadsförsörjningen. Sådana riktlinjer är emellertid under framtagande och planeras att antas under 2022. Detta kommer att stärka resultatet till nästa år. Lund är fortsatt medlem i Klimatkommunerna och ställer enligt uppgift klimatkrav på byggmaterial, vilket gör att kommunen får poäng inom detta bedömningsområde.

Arkitektkårens bedömning

Såväl de privatanställda som de kommunanställda arkitekterna ger höga poäng till Lunds kommun. De privatanställda arkitekterna ger något lägre omdömen än de kommunanställda. Liksom i många andra kommuner ger de privatanställda arkitekterna lite lägre poäng rörande kommunens nytänkande och vilja att pröva nya lösningar.

10

PLACERING
FÖRRA ÅRET

KOMMUNER SOM I ÅR FALLIT UTANFÖR TOPP 20

HELSINGBORG

12 PLACERING
FÖRRA ÅRET

Helsingborg hamnar i år precis utanför topp 20 (plats 21). Anledningen till att Helsingborg tappat placeringar är för att kommunen fått lägre poäng i indexet rörande byggande, rutiner och lagefterlevnad. Egentligen har inte mycket förändrats men i och med att vissa av bedömningarna utgår från när riktlinjer och policys antagits eller uppdaterats så gör ett år till att poängen i något fall minskat. Det är också något oklart vilket år som Helsingborg senast antagit sin översiktsplan, vilket ger ett lågt omdöme.

BORLÄNGE

15 PLACERING
FÖRRA ÅRET

Borlänge kom trea 2020, tappade till femtondeplats förra året och kommer nu på plats 24. Anledningen till att Borlänge tappar mark är att indexet rörande byggande, rutiner och lagefterlevnad ger betydligt sämre utdelning än tidigare. Borlänge kommer först på en delad 89:e plats. Svagheterna ligger i en något äldre översiktsplan, oklar policy för kommunens arkitektoniska utveckling och att kommunen saknar tydliga riktlinjer för bostadsförsörjningen.

LINKÖPING

16 PLACERING
FÖRRA ÅRET

Linköping hamnar precis efter Helsingborg i år, på plats 22. Det är första gången som Linköping hamnar utanför topp 20. Poängen är något lägre för Linköping i år men inte särskilt mycket. Huvudförklaringen till att Linköping inte klarar sig kvar på topplistan är i första hand att andra kommuner sprungit om i poängbedömningarna.

TÄBY

18 PLACERING
FÖRRA ÅRET

Täby kommun har placerat sig på topp 20 de senaste fyra åren men kommer i år först på plats 24. Resultaten för Täby är i det närmaste oförändrade i båda delindexen. Indexet rörande byggande, rutiner och lagefterlevnad backar något lite medan indexet som bygger på arkitektkårens bedömning stärks något. Den huvudsakliga förklaringen till att Täby inte kommer på topp 20 är samma som för Linköping, att andra kommuner har sprungit om.

NACKA

20 PLACERING
FÖRRA ÅRET

Nacka kommun har placerat sig på topp 20 fyra av sex år som utmärkelsen Årets arkitekturkommun delats ut. Tre av topp 20-placeringarna har kommit under åren 2019–2021. I år är Nacka en av de kommuner som tappar flest placeringar av alla 75 kommuner som bedömts och kommunen kommer först på plats 41 i rankingen. Båda indexen har fått tydligt lägre poäng i årets bedömning.

Övriga kommuner

Nedan följer en lista (i alfabetisk ordning) för de kommuner som har tillräckligt många bedömningar från arkitektkåren för att få en sammanvägd bedömning av båda delindexen.

Botkyrka	Lidköping
Båstad	Luleå
Danderyd	Mölnadal
Ekerö	Norrtälje
Enköping	Orust
Eskilstuna	Simrishamn
Eslöv	Skövde
Falkenberg	Sollentuna
Gotland	Solna
Göteborg	Sundbyberg
Halmstad	Svalöv
Haninge	Södertälje
Huddinge	Trelleborg
Härjedalen	Trollhättan
Härryda	Uddevalla
Hässleholm	Upplands Väsby
Höganäs	Vallentuna
Jönköping	Varberg
Kalmar	Vaxholm
Knivsta	Vellinge
Kristianstad	Värmdö
Kungsbacka	Ystad
Kungälv	Åre
Kävlinge	Ängelholm
Lidingö	Österåker